

BÀI 18

BÀI HỌC ĐƯỜNG ĐỜI ĐẦU TIÊN

ĐỌC – HIỂU VĂN BẢN

Bài tập

1. Đọc đoạn văn sau đây :

Bởi tôi ăn uống điều độ và làm việc có chừng mực nên tôi chóng lớn lắm. Chẳng bao lâu, tôi đã trở thành một chàng dế thanh niên cường tráng. Đôi càng tôi mẫm bóng. Những cái vuốt ở chân, ở khoeo cứ cứng dần và nhọn hoắt. Thỉnh thoảng, muốn thử sự lợi hại của những chiếc vuốt, tôi co cẳng lên, đập phanh phách vào các ngọn cỏ. Những ngọn cỏ gãy rạp, y như có nhát dao vừa lia qua. Đôi cánh tôi, trước kia ngắn hủn hoẳn, bây giờ thành cái áo dài kín xuống tận chấm đuôi. Mỗi khi tôi vũ lên, đã nghe tiếng phành phạch giòn giã. Lúc tôi đi bách bộ thì cả người tôi rung rinh một màu nâu bóng mỡ soi gương được và rất ưa nhìn. Đầu tôi to ra và nổi từng tảng, rất bướng. Hai cái răng đen nhánh lúc nào cũng nhai ngoàm ngoạp như hai lưỡi liềm máy làm việc. Sợi râu tôi dài và uốn cong một vẻ rất đỗi hùng dũng. Tôi lấy làm hãnh diện với bà con về cặp râu ấy lắm. Cứ chốc chốc tôi lại trịnh trọng và khoan thai đưa cả hai chân lên vuốt râu.

(Dế Mèn phiêu lưu kí)

a) Theo trình tự trong đoạn văn trên, hãy ghi lại các chi tiết miêu tả ngoại hình của Dế Mèn và cho biết vì sao các chi tiết ấy diễn tả được Dế Mèn là một chàng dế thanh niên cường tráng.

b) Hãy nêu những tính từ miêu tả hình dáng và tính cách Dế Mèn mà em cho là đặc sắc trong đoạn văn trên. Thử tìm và thay thế một số từ ấy bằng những từ đồng nghĩa hoặc gần nghĩa rồi rút ra nhận xét về cách dùng từ của tác giả.

2. Thuật lại và nhận xét về diễn biến tâm lí và thái độ của Dế Mèn trong đoạn kể chuyện Dế Mèn trêu Cốc dẫn đến cái chết của Dế Choắt.

3. Bài văn này được người soạn sách đặt tên là *Bài học đường đời đầu tiên*. Bài học mà Dế Mèn đã nhận ra là gì ?

4. Bài tập 1, phần *Luyện tập*, trang 1, SGK.

Gợi ý làm bài

1. a) Các chi tiết ngoại hình của Đế Mèn được miêu tả trong đoạn văn : *đôi càng, vuốt, đôi cánh, màu sắc toàn thân, đầu, răng, sợi râu*.

Tác giả đã miêu tả khá kĩ hầu hết các bộ phận chính của ngoại hình Đế Mèn, tập trung làm nổi bật vẻ đẹp cường tráng của một chàng đế thanh niên. Các chi tiết ngoại hình thể hiện được sự cường tráng, như : *đôi càng mẫm bóng, những cái vuốt nhọn hoắt, đầu nổi từng tảng, rất bướng, hai cái răng đen nhánh nhai ngoàm ngoạp như hai lưỡi liềm máy, sợi râu dài và uốn cong*. Vẻ cường tráng còn được thể hiện ở sức mạnh trong từng điệu bộ, hành động của Đế Mèn, như : *co cẳng lên, đạp phanh phách vào các ngọn cỏ...* (Tìm thêm các dẫn chứng khác)

b) Các tính từ được sử dụng trong đoạn văn : *cường tráng, mẫm bóng, cứng, nhọn hoắt, phanh phách, hủn hoẩn*. (Tìm các tính từ còn lại trong đoạn văn)

– Thay thế một số từ nêu trên bằng những từ đồng nghĩa hoặc gần nghĩa. Ví dụ : cường tráng → khoẻ mạnh ; mẫm bóng → mập mạp ; cứng → rắn ; nhọn hoắt → sắc ; hủn hoẩn → cũn cớn ; ...

Đặt vào trong đoạn văn thì những từ thay thế trên đây đều không đạt được hiệu quả cao về khả năng miêu tả và gợi cảm hoặc không diễn tả được chính xác sự vật và trạng thái như những từ tác giả đã dùng. Từ đó có thể khẳng định : Nghệ thuật sử dụng từ ngữ, đặc biệt là tính từ của tác giả rất chính xác và điêu luyện.

2. Đọc lại đoạn văn trong SGK : từ "Một buổi chiều..." đến hết bài.

Chú ý diễn biến tâm lí và thái độ của Đế Mèn : lúc đầu thì huênh hoang trước Đế Choắt, sau khi trêu chị Cốc thì chui tọt ngay vào hang yên chí với nơi ẩn nấp kiên cố của mình. Nhưng khi thấy Đế Choắt bị chị Cốc mổ thì nằm im thin thít, sau khi chị Cốc bay đi rồi mới dám mon men bò ra khỏi hang hỏi Đế Choắt. Trước cái chết thảm thương của Đế Choắt, Đế Mèn ân hận về lỗi của mình và thối chí "bài học đường đời đầu tiên".

3. *Bài học đường đời đầu tiên* đã được thể hiện qua lời khuyên của Đế Choắt. (Tìm trong đoạn cuối bài văn và ghi lại)

4. Có thể tham khảo đoạn văn sau :

Anh Đế Choắt đáng thương ơi ! Suốt đời tôi sẽ không bao giờ dám quên câu chuyện đau lòng này. Chính bởi cái thói ngông cuồng, đại dốt của tôi mà anh phải lìa trần trong đau đớn. Anh phải chết oan chết ức là tại tôi. Tôi biết, nói lời hối hận bây giờ đã quá muộn rồi. Nhưng quả thực tôi nào có biết cơ sự lại ra nông nổi này. Chỉ mong linh hồn anh được yên nghỉ. Tôi không dám cầu xin sự tha thứ của anh, mà cho dù anh có tha thứ cho tôi thì tôi cũng không bao giờ có thể tha thứ cho mình. Tôi hứa sẽ từ bỏ thói hung hăng, ngỗ nghịch, kiêu ngạo, sẽ khiêm nhường học hỏi các bậc đàn anh, bênh vực giúp đỡ những kẻ yếu. Chỉ có thế, tôi mới chuộc được lỗi lầm với anh...